

CALL FOR ACTION: ONTHARDINGSFORUM

Een oproep naar initiatiefnemers, experts en beleidsmakers die de ontharding van Vlaanderen willen aanpakken

Op 14 september lanceert het Departement Omgeving de startdag van het onthardingsforum, een traject rond duurzame ruimtelijke transformatie met concrete projecten die de noodzakelijke ontharding van Vlaanderen voluit willen aanpakken. Voor deze startdag willen we u als lokale beleidsmaker of initiatiefnemer uitnodigen om samen de ambities en uitdagingen in uw regio scherp te stellen.

Waarover gaat het?

Vlaanderen benut zijn ruimte niet optimaal. Enkele feiten. Met 6 miljoen inwoners nemen we momenteel een derde van ons territorium in beslag met gebouwen, verharde oppervlakte en parken, sportvelden en tuinen. We leven op grote voet, zeker in vergelijking met de buurlanden. In Vlaanderen wonen er 14 inwoners per hectare ingenomen ruimte, in Nederland bijvoorbeeld 24. Ons ruimtebeslag neemt toe met 6 hectare per dag. Als we zo voortgaan, is in 2050 41,5% van de ruimte bezet. Vlaanderen behoort ook tot de koplopers van verharding in Europa. 14% van het Vlaamse grondgebied heeft een verharde oppervlakte. Vlaanderen telt heel wat troeven, maar de maatschappelijke impact van ons grootschalig en versnipperd ruimtegebruik gaat ver. Op vlak van mobiliteit en klimaatverandering maakt het onze regio extra gevoelig voor filevorming met hoge CO₂-uitstoot, overstromingen, hittestress, enz.

Meer doen met minder, ofwel: meer activiteiten organiseren op dezelfde oppervlakte. Dat is nu de prioriteit van het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. In plaats van open en onbebouwde ruimte aan te snijden om nieuwe woningen, werkplekken, voorzieningen en infrastructuur te ontwikkelen, transformeren we ruimtes die al bebouwd zijn. Als we vanaf vandaag ontharding en verdichting als één geheel zien, scheppen we letterlijk meer ruimte dan voorzien. De ontwikkelingsdynamiek wordt niet meer gedomineerd door uitbreiding, maar door een evenwicht tussen reconversie, verdichting en ontharding.

Schrappen om te transformeren

In de transformatie naar een duurzamere leefomgeving wordt nu al gefocust op de verdichting van onze bebouwde ruimte en het verhogen van het ruimtelijk rendement. Tegelijk is er ook nood aan ontharding: het schrappen, ontsnipperen, ontlinten, afbreken, bundelen en herprogrammeren op de plekken waar geen ontwikkeling gewenst is, maar net de open ruimte opnieuw plaats verdient. De vraag naar ontharding komt in Vlaanderen op heel veel plaatsen voor. Lokaal ontstaat het momentum om woonuitbreidingsgebieden te schrappen, hitte-eilandeffecten tegen te gaan of waterinfiltratieproblemen anders aan te pakken. Maar hoe? Op centraal niveau bestaat er voor ontharding nog geen helder planningskader. Bovendien vereist het ook nieuwe economische, juridische en fiscale logica's. Die kunnen we enkel ontwikkelen door op het terrein te testen, door al doende te leren. Het nodige kader moet met, door en voor de lokale besturen worden opgebouwd. En om de diversiteit aan mogelijke winsten die ontharding kan stimuleren in kaart te brengen, hebben we u nodig.

Wat zijn uw onthardingsvraagstukken?

De problematiek van ontharding impliceert een andere ontwikkelingslogica. Voor verdichtingsprojecten bestaat immers een economisch verdienmodel en lopen veel overheidstrajecten. Voor het schrappen bestaat (nog) geen duidelijke financiële denklijn en wil de overheid impulsen geven om experimenten op het terrein te ondersteunen. Het onthardingsforum, dat een belangrijke voorzet zal leveren voor een oproep naar impulsprojecten en proeftuinen, wil haar team aanvullen met een poule lokale experts, die vanuit hun plaatselijke ervaring input leveren op de uitdagingen rond ontharding. Welke vraagstukken zijn urgent? Zijn er toonaangevende voorbeelden die ook van toepassing zijn elders? Welke link ziet u tussen de uitdagingen die uw gemeente te wachten staan en ontharding? Vanuit concrete cases waar u als lokale actor mee te maken heeft, zullen we op de startdag een relevant transformatietraject definiëren, dat aansluit bij de noden op het veld.

Ontharding om ...

Strategisch ontharden is een noodzakelijke wegbereider voor een reeks positieve en zinvolle acties, maar het is geen opgave op zich. Ontharding is geen doel, maar een middel. Ontharding is een wegbereider. We gaan op zoek naar vraagstukken waarbij ontharding een onmisbare schakel is richting een oplossing. Zo kunnen we door het gericht ontharden van bestaande wegen, cul de sacs en parkeerruimtes kwalitatieve collectieve ruimtes toevoegen in verkavelingen. Durven schrappen dwingt keuzes af en creëert meer capaciteit voor de ontwikkeling van deelmobiliteit of wijkparkeren. We kunnen ook schrappen om de waterhuishouding te verbeteren. Door betere infiltratie wordt erosie van vruchtbare grond tegengehouden, kunnen flora voedingsstoffen langer

opnemen en ontstaat er een betere nutriëntenbalans. Minder verharding betekent een ontlasting van ons rioleringsstelsel. We vermijden overstromingen, verminderen het afvalwater en wapenen ons beter tegen lange periodes van droogte. Ook herprogrammeren heeft ontharding. Denk aan het vrijwaren van vruchtbare grond voor voedselproductie, niet enkel in landbouwgebied, maar ook dicht bij de consument in woongebied. Via strategische afbraak kan lintbebouwing plaats maken voor landschappelijke vergezichten. Of wat als we bebouwing durven schrappen en herorganiseren om ecologisch waardevolle gebieden te verbinden en het bebouwde weefsel te dooraderen met groenblauwe verbindingen?

Startdag onthardingsforum

Het startschot voor het onthardingsforum wordt gegeven op You Are Here, het Brusselse programma van expo's, stadsdebatten en werksessies in het kader van IABR-2018+2020-THE MISSING LINK. Het World Trade Center wordt tijdelijk een World Transformation Center en zal verschillende trajecten rond ruimtelijke transformatie plaats geven in een actieve werktentoonstelling. Op de startdag in het WTC gebouw zullen verschillende experts hun kennis rond ontharding, ontlinting en duurzame transformatie delen. Aan de deelnemers wordt gevraagd om vanuit eigen onthardingsvraagstukken en concrete uitdagingen het debat te voeden, zodat verdere trajecten voor impulsprojecten en proeftuinen aansluiten bij de lokale noden.

Wilt u deelnemen aan de startdag van het onthardingsforum op 14 september? Vul dan het [inschrijvingsformulier](#) in en stuur het voor 3 september naar gebiedsontwikkeling@vlaanderen.be

Dit is een initiatief van Departement Omgeving, begeleid door de denktank Gebiedsontwikkeling bestaande uit Freek Persyn (51N4E), Joachim Declerck (Architecture Workroom), Michiel Dehaene (UGent) en Linda Boudry (Kenniscentrum Vlaamse Steden).